

Elisabet Lunde
Nämndansvarig Kultur- och Fritidsnämnden
08 560 39 337
Elisabet.Lunde@ekero.se

PM Yttrande över detaljplan för Helgö-Bona m fl. (Helgö etapp 1)

Dnr KFN13/90-214

Bakgrund

Stadsarkitektkontoret har för yttrande översänt detaljplan för de östra delarna av Helgö senast 17 december 2013.

Syfte

Syftet med detaljplanen är att utöka byggrätten inom befintliga fastigheter jämfört med äldre byggnadsplaner med hänsyn till platsens kulturhistoriska värden.

Planförslaget

Huvudinriktningen är att Helgös sommarhusbebyggelse ska kunna utvecklas till åtetrunstandard. Vidare anges att åtgärder som kan skada kulturvärdena inte får vidtas och att nya byggrätter ska anpassas efter fornlämningar.

Bebyggelse

Ingen ny bebyggelse föreslås utanför befintliga bebyggelseområden. För att bevara nuvarande karaktär behålls de stora tomterna och inga avstyckningar tillåts. För att leva upp till inriktningen regleras byggnadernas storlek, byggnadshöjd, placering på tomten, terränganpassning och utseende.

Byggrätter föreslås fördelas på flera byggnader för att de naturligt ska smälta in i landskapet. Stora markarbeten och sprängningar ska undvikas och husen bör instället anpassas till de topografiska förutsättningarna.

Hänsyn till fornlämningar

Av de sex tomter som Riksantikvarieämbete äger föreslås fem övergå till naturmark och inte vara möjligt att bebygga. Den sjätte föreslås användas för besöksparkering och informationsplats till Helgöboplatsen.

Prickmark utökas där registrerade fornlämningar finns.

Inom hela planområdet föreslås att bygg- och marklov remitteras till Länsstyreslen. Vidare ska sökande informeras om kulturminneslagens bestämmelser om fast fornlämning.

Detaljplanen ger vidare möjlighet till permanent parkering samt en byggrätt för exempelvis informationskiosk.

Handelsplatsen Helgö

I planen lyfts Helgö fram som en unik plats i Sveriges tidiga historia. Det konstateras att nuvarande omfattande bebyggelse sannolikt inte tillkommit om man haft kännedom och kunskap om de många lämningar som hittats här tidigare.

Upptäckten och undersökningen av Helgökomplexet är en av de största arkeologiska sensationerna i Sverige under 1900-talet. Utgrävningar pågick mellan 1950-1970-talen och Helgöundersökningarna har fått en stor uppmärksamhet både nationellt och internationellt bland annat i diskussioner kring handel, hantverk och centralort baserat på det både rika och unika fyndmaterialet, verkstadsplatsen och kultplatsen.

Synpunkter och överväganden

Kontoret instämmer i planens konstaterande att det är problematiskt att bevara ett unikt kulturvärde samtidigt som området ska kunna utvecklas för åretruntboende.

De i planen nämnda åtgärderna om begränsning i begränsning i avstyckning, storlek och placering av bebyggelse, riktlinjer om sadeltak mm borde kunna sammanfattas under en gemensam sammanhållen utformning för bebyggelse i området. Där kan det finnas individuella avvikelser men byggnationen måste anpassas så att den inte inkräktar menligt på det känsliga fornlämningsområdet utan ger detta tillräcklig rymd.

Kontoret instämmer i att de tomter som Riksantikvarieämbete äger bör övergå till naturmark och inte vara möjliga att bebygga.

Helgöboplatsen har värden ur både nationellt och lokalt perspektiv. Förutom att den moderna svenska arkeologin föds här bidrar platsen till att förstärka bilden av Ekerö som en kulturkommun med många omistliga platser att besöka.

Utifrån värdena bevarande, tillgänglighet och publik verksamhet är det centralt att de boende på Helgö får kunskap om de lagar och bestämmelser som skyddar olika värden i området.

Det är viktigt att området är tillgängligt för alla besökare, grupper såväl som enskilda, oberoende av ålder, kön, modersmål, etniskt eller kulturell tillhörighet eller funktionshinder. För de publika delarna är det därför viktigt att markera i områden för prickmark att åtgärder för tillgänglighet för bl a rörelsehindrade är tillåtet.

Den publika verksamheten syftar till att ge besökaren ökad förståelse för och upplevelse av platsens innehåll. Under 2008 iordningställdes en tillfällig parkering samt informationsskyltar mm. Kontoret konstaterar att tomten vid Kaggeholmsvägen föreslås kunna användas för besöksparkering och information och utgår därför från att denna tomt också ska vara möjlig att ytterligare utveckla med toaletter, sittmöjligheter och annan service.

Tidigare har diskuterats om möjlighet till smärre rekonstruktioner för att åskådliggöra platsens olika hus och verkstäder.

Slutsats

Kontoret instämmer i planens intentioner att nya byggrätter måste anpassas till de unika kulturvärdena men dessa bör också förstärkas och göras tillgängliga. Därför bör följande riktlinjer kompletteras i planen:

En gemensam sammanhållen utformning för bebyggelsen i området bör anges med möjlighet till individuella avvikelser.

Fornlämningsområdets behov av rymd för att rätt uppfattas måste respekteras.

På Riksantikvareämbetes tomt utmed Kaggeholmsvägen får åtgärder vidtas som förstärker värdena i kulturmiljön och gör platsen publik med parkering och information men även annan behövlig service för besökare.

För de övriga av riksantikvareämbetets tomter bör åtgärder som förstärker värdena vara möjliga liksom tillgänglighetsåtgärder för alla typer av besökare såsom stigar anpassade för rörelsehindrade.

Elisabet Lunde